

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U001573

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 16-04-2024

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ №НСВС7024 від 18.09.2024

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Тарасюк Марина Юріївна

2. Maryna Y. Tarasiuk

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2107-2073

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Історія

Дата захисту: 27-08-2024

Спеціальність за освітою: Історія та археологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 26.002.134; ID 5348

Повне найменування юридичної особи: Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

Код за ЄДРПОУ: 02070921

Місцезнаходження: проспект Берестейський, буд. 37, Київ, 03056, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

Код за ЄДРПОУ: 02070921

Місцезнаходження: проспект Берестейський, буд. 37, Київ, 03056, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 03

Тема дисертації:

1. Міське суспільство Волині литовської доби: матеріальний вимір повсякдення
2. Town Society of Volhynia During the Lithuanian Era: The Material Dimension of Everyday Life

Реферат:

1. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 32 Історія та археологія – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» Міністерства освіти і науки України. – Київ, 2024. Метою дослідження є реконструкція трьох основних компонентів повсякдення – харчування, гардероба, садиби – міського суспільства Волині литовської доби, а саме кінця XV – середини XVI ст. У дисертації проаналізовано та висвітлено історіографічні напрацювання з вивчення повсякдення міщан литовської доби, комплекс наявних джерел та представлено методологію дослідження. Обрана тематика ще не була предметом комплексного дослідження в українській історіографії. У радянській історіографії народознавча історія «побуту народу» не отримала належного розвитку. У сучасній українській історіографії повсякденність представлена у статтях

або у розділах монографій істориків та археологів. Обрану тематику частково доповнюють дослідження литовських, польських вчених. Джерельну базу становлять опубліковані та рукописні документальні джерела, а саме акти гродських та земських судів Волинського воєводства, книги Литовської метрики. Певні обмеження у репрезентативності джерел не суттєво вплинули на виконання поставлених завдань роботи. Задля реконструкції тріади повсякдення застосовувався метод подокументного аналізу, описовий метод та метод логічної реконструкції. У методологічну основу покладено підходи історії повсякденності, мікроісторії, міждисциплінарний підхід, а також принцип об'єктивності та історизму. На кін. XV ст. на Волині було всього 18 міст, але у XVI ст. тривав активний урбанізаційний процес. Міщанами вважалися усі жителі міста та передмістя, які не належали до інших соціальних станів. У містах з магдебурзьким правом міщани мали самоврядування, свободу вибору фаху тощо. Продуктовий набір волинських міщан був комбінований. Панівною рослиною було жито, яке переважало над вжитком пшениці, ячменю і інших. Все це доповнювалося вжитком овочів з городів. Вітаміни отримували зі спожитку лісових ягід та фруктів. Для випічки використовували мак, рідко – родзинки. Вагому роль відігравало м'ясо та рибні продукти. Найпопулярніші види м'яса: дрібні птахи з двору, а з парнокопитних – м'ясо баранів. У раціоні також були вівці, кози, свинина (сало), яловичина, а серед мисливських продуктів – дрібна дичина. Споживали місцеву та імпортовану рибу: коропів, в'юна, щуку, привізного оселедця і т.д., а також ікру. Для тривалого зберігання її копчили, в'ялили і засолювали, продавали взимку мерзлою чи свіжою. Не хмільні напої майже не піддаються реконструкції. Хмільні трюнки належали до буденної харчової культури. Міщани належали до «культури пива», а «культура вина» характерна для кухні еліти. Популярним був сичений мед. У XVI ст. горілка увійшла в широке побутування. Одяг та взуття були засобом захисту тіла від зовнішніх подразників та демонстрували заможність. Серед натільного та стегового одягу міщани носили: сорочки, кошулі, сукні, фартухи, чоловіче вбрання і т.д. Серед верхнього (зокрема, обшиті хутром) були: сукмани, однорядки, опанчі, кожухи і ін. Головні убори різнилися: чоловічі – шапки, кучми, ковпаки; жіночі, які демонстрували сімейний статус: намітки, хустки, шапки тощо. Варіації взуття: боти, чоботи, черевики, чижми. Виготовляли їх місцеві ремісники із шкіри рогатої худоби. Обмаль інформації про прикраси: носили персні, медальйони тощо. Серед аксесуарів: шкіряні пояси, череси, калити і т.д. Прикраси виконували роль святкових елементів, а аксесуари – щоденних. Міський соціум литовської доби був строкатим у майновому плані, тож у місті проживали особи з нерухомою власністю і без. Волинське зодчество було дерев'яним. Вікна здебільшого представлені віконницями. Міська садиба віддзеркалювала аграрний характер волинських міст у цю добу. Двір часто огорожували парканом. Домові статки волинських міщан представлені дерев'яними меблями та керамічним посудом. Результати цього дослідження можуть бути використані для подальшого вивчення повсякдення міщан та волинян загалом у домодерну добу; для підготовки навчальних шкільних посібників або ВНЗ, при формуванні спецкурсів з історії повсякденності, історії української культури, або задля організації музейних експозицій, фестивалів-реконструкцій. Наукова новизна: вперше в українській історіографії було реконструйовано тріаду повсякдення міщан Волині литовської доби. Уперше охарактеризовано репрезентативність джерел та сучасний стан української історіографії з обраної теми. Реконструйовано продуктивний набір та напої міщан. Удосконалено та доповнено відомості про гардероб міщан. Уточнено та розширено попередні напрацювання про вигляд та складові міської садиби. Ключові слова: історія повсякдення, судові книги, харчування, пиво, алкоголь, одяг, взуття, головні убори, житло, міщани, місто, Волинь, литовська доба, XV–XVI століття, Велике князівство Литовське.

2. Thesis for a scientific degree of Doctor of Philosophy in specialty 032 "History and archaeology" (03 – Humanities). p National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Ministry of Education and Science of Ukraine. Kyiv, 2024. The research aims to reconstruct three main components of everyday life – food, wardrobe, and households—of the town society in Volhynia during the Lithuanian period, specifically from the late 15th to the mid. of the 16th cent. The chosen topic has not yet been subject to comprehensive study in Ukrainian historiography. In Soviet historiography, the history of "folk life" didn't receive proper development. In modern Ukrainian historiography, daily life is presented in articles or sections of monographs by historians and archaeologists. Partial contributions to the chosen topic are made by studies by

Lithuanian and Polish scholars. The source base consists of published and manuscript acts, namely the acts of municipal and district courts of the Volhynia Voivodeship, and the books of the Lithuanian Metrica. Certain limitations in the representativeness of the sources didn't significantly affect the fulfillment of the work's tasks. The method of document analysis, descriptive method, and the logical reconstruction were applied. The methodological basis relies on approaches of everyday history, microhistory, interdisciplinary approach, as well as the principles of objectivity. In the 16th cent., an active urbanization process was underway. All residents of the towns and suburbs who did not belong to other social classes're considered townspeople. In towns with Magdeburg law, townspeople had self-government, freedom to choose a profession. The dietary habits of urban dwellers in Volhynia were diverse. Rye predominated over wheat, and other grains, complemented by vegetables from gardens. Vitamins were obtained from the consumption of forest berries and fruits. Poppy seeds were used for baking, occasionally supplemented with raisins. The most popular meats were small birds and, among cloven-hoofed animals, lamb. Other meats included sheep, goats, pork (lard), beef, and game. Locally caught and imported fish such as carp, bream, pike, imported herring were consumed, along with caviar. Fish was preserved by smoking, drying, salting, and sold frozen or fresh. Non-alcoholic beverages are difficult to reconstruct. Alcoholic beverages were part of daily culinary culture. Townspeople belonged to the "beer culture," while the "wine culture" was characteristic of the elite's cuisine. Mead was popular, and by the 16th cent., horylka became widely consumed. Clothing and footwear served as protection against external elements and demonstrated wealth. Among undergarments and legwear, townspeople wore sorochkas, koshulias, sukni, men's ubrannia etc. Outerwear (including fur-trimmed garments) included sukmanas, odnoriadkas etc. Headgear varied, with men wearing shapkas, kuchmas, kovpaks; women wearing shapkas, rantukhs etc. Footwear variations included shoes, boots made by local craftsmen. Limited information is available about adornments, such as rings, medallions, etc. Accessories included leather belts, bags, pouches, etc. Jewelry served as festive elements, while accessories were for daily use. The town community during the Lithuanian period was heterogeneous in terms of property ownership, with both property owners and non-owners residing in the city. Volhynian architecture was primarily wooden, with windows mostly consisting of window frames. The urban estate reflected the agrarian character of Volhynian cities during this period, often enclosed by a fence. The household possessions of Volhynian burghers consisted mainly of wooden furniture and ceramic tableware. The findings of this study can be utilized for further research into the everyday life of Volhynians during the pre-modern era. They can also inform the development of educational materials for schools or universities, aid in the creation of specialized courses on the history of everyday life and Ukrainian culture, or contribute to the organization of museum exhibitions and reconstruction festivals. Scientific novelty: for the first time in Ukrainian historiography, the everyday life of Volhynian burghers during the Lithuanian period has been reconstructed. The representativeness of sources and the current state of Ukrainian historiography on the chosen topic have been characterized for the first time. The food and beverages of urban dwellers have been reconstructed, and information about their wardrobe has been refined and expanded. Previous research on the appearance and components of urban estates has been clarified and augmented. Keywords: history of everyday life, court books, food, beer, alcohol, clothes, shoes, headgear, dwelling, townspeople, town, Volhynia, Lithuanian era, 15th–16th cent., Grand Duchy of Lithuania.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Тарасюк М. Повсякденне життя на Волині кінця XIV – середини XVI століття: їжа, одяг та розваги. Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Серія: Історія, 2020. 1 (144), С. 55–67. DOI: 10.17721/1728-2640.2020.144.10
- Тарасюк, М. Волинське повсякдення литовської доби в сучасній українській історіографії. Літопис Волині, 2021. (24), С. 41–46. DOI: 0.32782/2305-9389/2021.24.06
- Тарасюк М. Житло волинян кінця XIV – середини XVI ст. Етнічна історія народів Європи. Київ, 2020. 60, С. 7–12. DOI: 10.17721/2518-1270.2020.60.01
- Тарасюк, М. Місце хмільних напоїв у повсякденному житті волинського міщанства й селянства наприкінці XV – у середині XVI століття. City: History, Culture, Society, 2022, (14), С. 188–203. DOI: 10.15407/mics2022.02.188
- Тарасюк, М. Риба та м'ясо на столі Волинського міщанства литовської. Краєзнавство, 2023, (1-2), С. 27–40. DOI: 10.15407/kraieznavstvo2023.01-02.027
- Тарасюк, М. Головні убори волинських міщан литовської доби (за актовими матеріалами). Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Історія, 2023, вип. 2(58), С. 171–176. DOI 10.31861/hj2023.58.171-176
- Тарасюк, М. Українська наука про повсякдення середніх віків: історіографічні аспекти. Сторінки історії: збірник наукових праць, 2022, (52), С. 9–27. DOI: 10.20535/2307-5244.52.2021.236147
- Тарасюк, М. Верхній одяг у гардеробі волинських міщан литовської доби. Сторінки історії: збірник наукових праць, 2023, (57), С. 48–70. DOI: 10.20535/2307-5244.57.2023.294427
- Тарасюк, М. Волиняни й особливості функціонування господарської системи в кінці XIV – сер. XVI ст. Шевченківська весна 2020: Матеріали XVIII Міжнародної наукової конференції., м. Київ, 13 березня 2020 р. Київ, 2020, С. 56–61.
- Тарасюк, М. Алкогольні напої на Волині у кінці XIV – середині XVI ст.: виробництво та споживання. Modern educational space: The transformation of national models in terms of integration: Conference Proceedings. (Лейпциг, 23 жовтня 2020 р.). Leipzig: Baltija Publishing, 2020, p. 110–114.
- Тарасюк, М. Головні убори та аксесуари волинян середини XVI століття. International scientific and practical conference «Political science, philosophy, history and sociology: Development areas and trends in Ukraine and EU» (Влоцлавек, 30–31 жовтня 2020 р.). Wloclawek: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2020, p. 78–82.
- Тарасюк, М. Історія повсякденності у європейській та американській історіографії XXI століття. Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку. Матеріали III Міжнародної наукової конференції. 26–27 березня 2021 р., м. Дніпро. Частина II. / Наук. ред. О.Ю.Висоцький. Дніпро: СПД «Охотнік», 2021, С. 137–140.
- Тарасюк, М. Традиції історіописання та постмодерна історія (на прикладі дослідження волинського повсякдення литовської доби). Шевченківська весна 2021: Матеріали XIX Міжнародної наукової конференції, м. Київ, 26 березня 2021 р., С. 39–41.
- Тарасюк, М. Одяг волинського міщанства та селянства литовської доби (за опублікованими джерелами). Актуальні проблеми історії, філософії та права у дослідженнях молодих вчених: збірник тез учасників конференції 22 червня 2021 р. Київ, 2021, С. 167–170.
- Тарасюк, М. Луцька замкова книга як джерело до вивчення харчування волинян середини XVI ст. Історія, культура, пам'ять у науковому вимірі: стан, перспективи: Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 20 травня 2022 р. Київ, 2022, С. 63–66.
- Тарасюк, М. Значення народознавчих ідей Володимира Антоновича для вітчизняних візій історії повсякдення. Шевченківське літо – 2022 (секція Історія): Матеріали XX міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (Київ, 31 липня 2022 р.). Київ, 2022, С. 45–48
- Тарасюк, М. Овочі та фрукти у раціоні волинян литовської доби. Історія, культура, пам'ять у науковому вимірі: стан, перспективи. Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 26 травня 2023 р. Київ, 2023, С. 172–176.

- Тарасюк, М. Головні убори волинських міщан Литовської доби (за актовими матеріалами). Молодіжна наука заради миру та розвитку: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 8-10 листопада 2023 р. Чернівці, 2023 р., С. 121-125
- Тарасюк, М. «Домові статки» волинського міщанства у литовську добу. Research and developments in social sciences (December 6-7, 2023. Czestochowa, the Republic of Poland). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2023, p. 34-38.
- Tarasiuk, M. Working with Archives Amid a War: Experience of a Ukrainian PhD Student. Visible Ukraine. <https://visibleukraine.org/story/working-with-archives-amid-a-war-experience-of-a-ukrainian-phd-student/> (Accessed 05 March, 2023)

Наукова (науково-технічна) продукція: вдосконалення та поглиблення знань про історичне минуле українського народу

Соціально-економічна спрямованість: забезпечення істориків та населення новими відомостями про українську історію

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами: 0121U111096

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Костилева Світлана Олександрівна
2. Svitlana Kostylieva

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0909-7887

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

Код за ЄДРПОУ: 02070921

Місцезнаходження: проспект Берестейський, буд. 37, Київ, 03056, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Білоус Наталія Олексіївна
2. Natalia O. Bilous

Кваліфікація: д. і. н., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6036-3204

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут історії України Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05416981

Місцезнаходження: вул. М. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Капраль Мирон Миколайович

2. Myron M. Kapral

Кваліфікація: д.і.н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1317-2894

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут української археографії та джерелознавства імені М. Грушевського Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 16292950

Місцезнаходження: вул. Трьохсвятительська, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Заяць Андрій Євгенович

2. Andrii Y. Zaiats

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8744-9852

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com/citations?hl=uk&user=gQL59A4AAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Львівський національний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 1, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Вашук Дмитро Петрович
2. Dmytro P. Vashchuk

Кваліфікація: к. і. н., старший науковий співробітник, 07.00.01**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0003-0377-1233**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Інститут історії України Національної академії наук України**Код за ЄДРПОУ:** 05416981**Місцезнаходження:** вул. М. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Національна академія наук України**Ідентифікатор ROR:****Рецензенти****Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Махінко Анна Іванівна
2. Anna Makhinko

Кваліфікація: к. і. н., 07.00.01**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0002-1970-7976**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"**Код за ЄДРПОУ:** 02070921**Місцезнаходження:** проспект Берестейський, буд. 37, Київ, 03056, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****VIII. Заключні відомості****Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Кізлова Антоніна Анатоліївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Кізлова Антоніна Анатоліївна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Тарасюк Марина Юріївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна